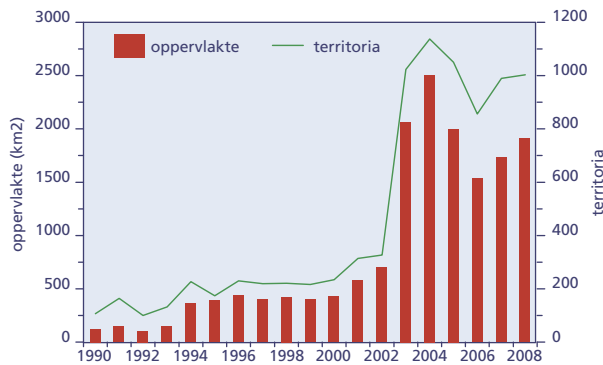

Monitoring Steenuilen 2003-08: een succes

Steenuilen zijn, als alle uilen, lastig te tellen. Goede telgegevens zijn echter dringend nodig, gezien de vele signalen dat deze soort in de verdrinking zit. De gangbare tellingen (Broedvogel Monitoring Project) leverden voor Steenuilen te weinig gegevens op om een betrouwbare trend te kunnen berekenen. Daarom vindt vanaf 2003 samenwerking plaats tussen SOVON en de werkgroep Steenuilen Overleg Nederland (STONE). Dit geschiedt onder de paraplu van het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB).

Figuur 1. Oppervlakte op Steenuil onderzocht gebied en aantal territoria.

Uitbreiding telgebieden

Door de nieuwe opzet werd het mogelijk om gebieden uitsluitend op Steenuilen te onderzoeken. Dat leverde meteen respons op. Sinds de start van de samenwerking in 2003 is het aantal telgebieden (en de bijbehorende oppervlakte) waar Steenuilen worden gevolgd verviervoudigd (figuur 1). Een prachtig succes en een solide basis voor degelijke monitoring.

In totaal wordt de soort nu op ongeveer 238.000 ha speciaal gevolgd. Tel daarbij de gebieden op waar het veldwerk niet speciaal op deze uil is afgestemd, maar hij wel in het kader van meer algemeen onderzoek wordt geteld, dan gaat het om 300.000 ha. Ruim driekwart van de telgebieden is minimaal drie jaar onderzocht, 21% zelfs gedurende alle zes jaren (figuur 2).

Dichtheden en aantallen

Gemiddeld over alle Steenuil-telgebieden bedraagt de dichtheid 0,5 paren/km². In de meest noordelijke en westelijke provincies (met uitzondering van Zeeland) is de dichtheid aanzienlijk lager dan in het oosten, midden en zuiden van het land (tabel 1).

De tien telgebieden (oppervlakte minimaal 100 ha) met de hoogste dichtheden liggen in Gelderland (5), Overijssel (2), Utrecht (2) en Zeeland (1). Hier worden 2,6-4,2 paren/100 ha geteld!

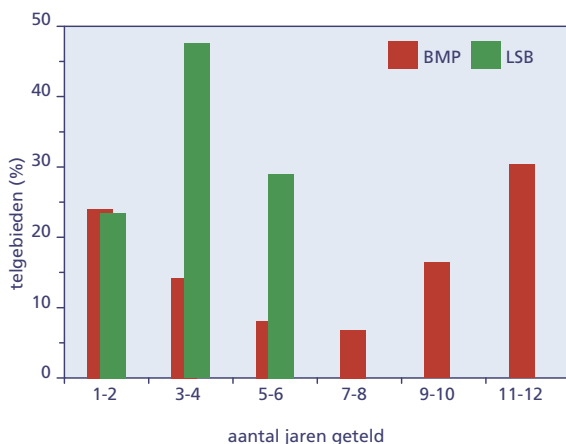
Tabel 1 geeft informatie over de gevonden aantallen en dichtheden per provincie, en toont het aandeel van de geschatte aanwezige populatie dat gevolgd wordt.

Trend: nog onbekend

De eerste vergelijkingen van gebieden die gedurende achtereenvolgende jaren geteld zijn, wijzen op een licht toenemende trend in 2003-08, met een dipje in 2006. Het is echter te vroeg om hieraan harde conclusies te verbinden. In de loop van dit jaar willen we samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek 'echte' trends gaan berekenen.

Nieuwe telgebieden

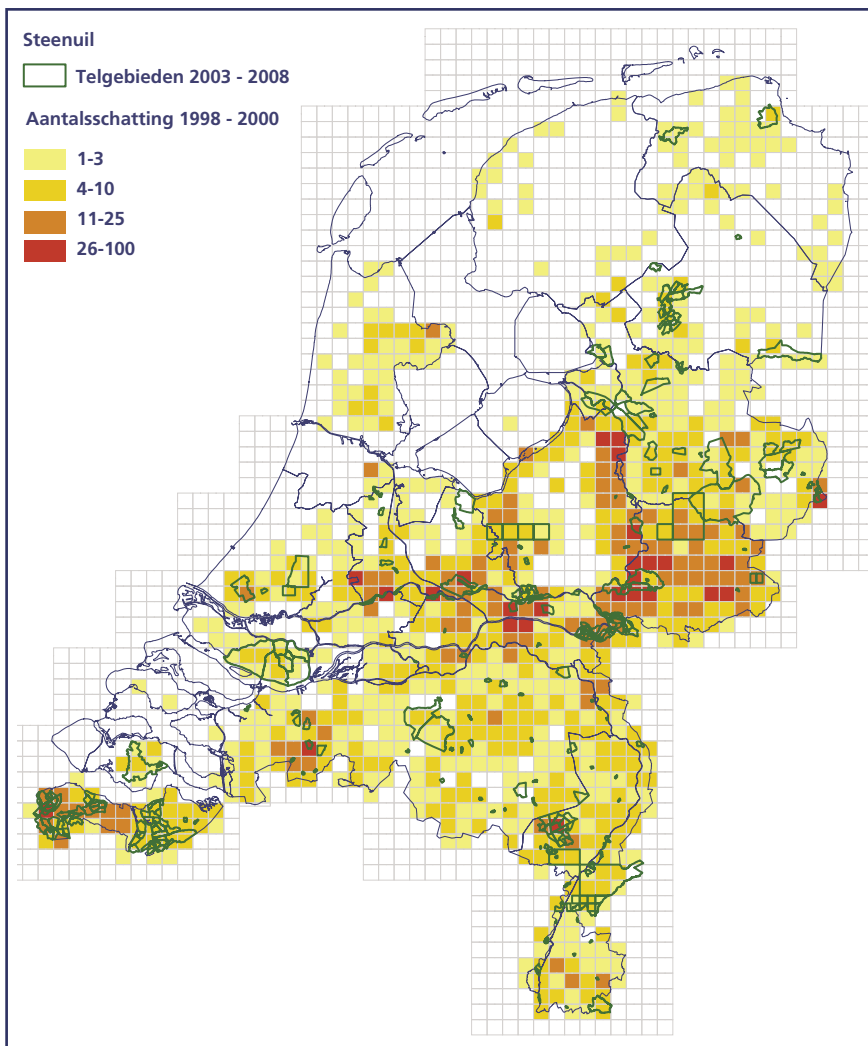
Ondanks de in het algemeen heel redelijke dekking, zijn hier en daar nog wel wat nieuwe telgebieden wenselijk. Dit geldt vooral voor enkele regio's waar in potentie veel Steenuilen voorkomen, zoals in Gelderland (omgeving Randmeren, IJsseldal tussen Hattem-

Figuur 2. Aantal jaren dat een gebied op Steenuilen onderzocht is. Let wel: BMP bestaat veel langer dan LSB.

Tabel 1. Overzicht Steenuilmonitoring per provincie in 2003-08. Weergegeven is het gemiddeld aantal territoria in de telgebieden, de totale oppervlakte van de telgebieden, de meest recente aantalschatting, het aandeel van de provinciale populatie dat gevolgd wordt en de gemiddelde dichtheid. De schattingen zijn ontleend aan R. van Harxen & P. Stroeken 2009. Nieuwe aantalschatting Steenuil. Athene 14.

Provincie	territoria	opp. (km ²)	populatie	% populatie	aantal/km ²
Groningen	2	17	15-25	11	0,12
Friesland	0	4	10-14	1	0,18
Drenthe	45	147	94-140	39	0,28
Overijssel	230	381	930-1140	22	0,49
Gelderland	424	598	3080-3610	13	0,75
Flevoland	0	0	1-3	0	-
Utrecht	32	46	300-500	8	0,71
Noord-Holland	2	61	110-125	2	0,05
Zuid-Holland	54	215	148-225	29	0,21
Zeeland	52	120	490-525	10	0,44
Noord-Brabant	59	116	950-1150	6	0,48
Limburg	109	253	450-550	22	0,36

Figuur 3. Ligging van telgebieden van Steenuil in 2003-08. De aantalsschatting (paren) per atlasblok in 1998-2000 is als ondergrond weergegeven.

Apeldoorn, Achterhoek tussen Doetinchem-Borculo-Winterswijk, gebied tussen Maas en Waal ten westen van Nijmegen), Utrecht (zuidhelft), Noord-Brabant en Limburg (figuur 3). Ook enkele minder dicht bezette regio's kunnen wat extra telgebieden gebruiken (delen van Groningen, Friesland, Drenthe, Noord-Holland).

Tellers die overwegen om mee te doen, worden verzocht om contact op te nemen met SOVON (Arjan Boele of Joost van Bruggen).

Arjan Boele

Het BMP en LSB zijn een onderdeel van het Meetnet Broedvogels dat wordt georganiseerd in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring. Beide projecten worden uitgevoerd in samenwerking met het CBS en worden financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit – Gegevensautoriteit Natuur.

Monitoring van broedsucces opgenomen als parameter in TMAP

TMAP is het *Trilateral Monitoring and Assessment Program*, een internationaal samenwerkingsverband tussen Denemarken, Duitsland en Nederland omtrent beleid, beheer en monitoring in de internationale Waddenzee (zie <http://www.waddensea-secretariat.org/>). Sinds eind jaren tachtig worden in dat kader internationale hoogwatertellingen en broedvogelinventarisaties in de Waddenzee uitgevoerd. Met ingang van 2009-10 zal ook het broedsucces van een aantal kustbroedvogels worden gevolgd.

SOVON speelde een belangrijke rol in de opzet van het nieuwe programma omdat in de Nederlandse Waddenzee al sinds 2005 een monitoringproject loopt in het kader van het WOT programma Informatievoorziening Natuur van Wageningen UR en het Ministerie van LNV. Het nieuwe trilaterale kader is een belangrijke ondersteuning van het Nederlandse programma. Nu ook in Duitsland en Denemarken broedsucces zal worden gemeten, hopen we in de nabije toekomst meer te weten te komen over de achtergronden van de trends in de verschillende

delen van de Waddenzee. In Nederland laten de resultaten van de reproductiemetingen zien dat het (langdurig) uitblijven van broedsucces een belangrijke oorzaak is voor waargenomen afname bij o.a. Scholekster, Kluit en Zilvermeeuw. Analyses van internationale broedvogeltrends in de Waddenzee die later dit jaar zullen worden gepresenteerd, laten zien dat ook op internationale schaal veel soorten met negatieve trends te maken hebben: liefst 13 van de 31 geanalyseerde soorten, voornamelijk steltlopers, vertonen over de periode 1991-2006 een afname.